

A photograph of two surgeons in an operating room. They are wearing blue scrubs, green bouffant caps, and white surgical masks. The surgeon on the left is also wearing glasses. They are focused on a patient lying on the operating table. The background shows the tiled walls of the operating room and several bright surgical lights hanging from the ceiling.

ABC BIOETYKI

KS. ARTUR JERZY KATOLO

Spis treści

Przedmowa.....	6
Bioetyka – zagadnienia wstępne.....	7
Biblijne podstawy refleksji bioetycznej.....	9
Jaka etyka dla bioetyki?.....	14
Narodziny bioetyki.....	20
Niektóre zagadnienia szczegółowe	22
Embrion ludzki – Osoba czy rzecz?	23
Aborcja	28
Sztuczna prokreacja	31
Klonowanie	34
Inżynieria genetyczna	37
Eksperymenty na człowieku	39
Transplantacja organów.....	40
Eutanazja	42
Zakończenie	44
O autorze	46

Bioetyka – zagadnienia wstępne

Młode, dobrze usytuowane małżeństwo, tak zwani „ludzie sukcesu”... Na ich harmonijne życie kładzie się jednak cieniem fakt, że nie mogą mieć dzieci. Po długim namyśle decydują się na sztuczne zapłodnienie.

Do szpitala przywieziono młodego człowieka z wypadku. Pomimo funkcjonowania narządów wewnętrznych, człowiek ten jest w rzeczywistości martwy; stwierdzono bowiem śmierć mózgu. Wykonano pierwsze analizy...

W tymże samym szpitalu, na oddziale onkologicznym przeżywa swoją Kalwarię kobieta. O dalszym leczeniu nie ma już mowy, środki znieczulające nie skutkują... Prosi o „zastrzyk miłosierdzia”...

Sukcesy i porażki współczesnej biomedycyny; nowe techniki medyczne, nowe preparaty farmakologiczne... Jednak cierpienie pozostaje to samo. Nowoczesna technika medyczna, rozterki natury moralnej i cierpienie osoby ludzkiej – oto swoisty trójkąt, w którym porusza się bioetyka.

Bioetyka jest nauką poszukującą rozwiązania problemów natury moralnej, które rodzą się w granicznych momentach życia: poczęcie, narodziny, choroba i śmierć.

Oprócz wyżej wspomnianego „poszukiwania” do zadań bioetyki należy również demaskowanie bezmyślności naukowej i odejścia od metody krytycznej prowadzenia badań naukowych; określa również swoistą linię demarkacyjną pomiędzy ignorancją a kompetencją w biomedycynie oraz demaskuje fałszywe metodologie naukowe w praktyce medycznej.

To negatywne ukazanie zadań bioetyki, wskazuje na to, iż nauka ta stanowi swoisty „filtr” dla medycyny, która powinna służyć człowiekowi w całej jego pełni.

Dlatego bioetyka pozostaje w ścisłym związku z etyką nauki, która określa normy i wartości konstytuujące aktywność naukowo – techniczną.

Nauka, rozumiana w tym miejscu jako „nauki empiryczne”, zajmuje się tym „co jest”. Etyka zaś, jako nauka aksjologiczno-normatywna określa „co należy czynić”.

Wobec powyższego, zadaniem etyki jest określenie moralnego kodeksu badań naukowych oraz praw ich prowadzenia. Najwyższą wartością badań naukowych jest odkrycie PRAWDY o człowieku i świecie, na płaszczyźnie empirycznej, tj. zjawiskowej. Aby jednak można było dojść do odkrycia PRAWDY w obszarze badań naukowych, konieczne jest zachowanie następujących reguł:

1. uczciwość intelektualna;
2. niezależność sądów;
3. odwaga intelektualna w obronie PRAWDY i w krytyce popełnionych błędów;
4. poczucie sprawiedliwości;
5. umiłowanie wolności intelektualnej.¹

Nie można jednak utożsamiać bioetyki z etyką nauki, ponieważ ta druga określa normy i wartości konstytuujące wiedzę naukową; bioetyka nie może być zastąpiona przez etykę nauki, gdyż wiedza naukowa nie jest jedyną i najwyższą wartością.

Wydawać by się mogło, że bioetyka „adoptuje” normy moralne w zależności od sytuacji. W postępowaniu moralnym „stosować” nie oznacza wcale „adoptować”; uznać sytuację za wyjątkową nie oznacza wcale usprawiedliwienia danej sytuacji. Moralne usprawiedliwienie przypadku oznaczałoby negację pryncypiów moralnych, które ze swej natury pozostają niezmiennie. Podstawowy nakaz prawa naturalnego brzmi: „dobro czyn, zła unikaj”. W konkretnym postępowaniu moralnym, wartości są realizowane w danej sytuacji i sytuacja znajduje swoje uzasadnienie dopiero w świetle wartości moralnych.

Bioetyka wyznaczając biomedycynie kryteria oraz punkty odniesienia w celu uzasadnienia takiego lub innego działania od strony moralnej, wskazuje drogi prawdziwego postępu; nie jest to działanie skierowane przeciwko wolności badań

1 Por. F. Bellino, I fondamenti della bioetica; aspetti antropologici, ontologici e morali, Roma 1993, s. 17–18.

naukowych, ale stanowi zachętę do ponownej refleksji nad metodami i celami poszczególnych badań.

Bioetyka, jako dziedzina wiedzy jest nauką interdyscyplinarną; oprócz głosów etyków, moralistów i lekarzy, uwzględnia również opinie prawników, socjologów, psychologów, pedagogów i ekonomistów². Bioetyka jest więc dialogiem pomiędzy różnymi dyscyplinami wiedzy.

Biblijne podstawy refleksji bioetycznej

a) Człowiek jako stworzenie Boże.

A wreszcie Bóg rzekł: „Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam. Niech panuje nad rybami morskimi, nad ptactwem powietrznym, nad bydłem, nad ziemią i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi!” Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę. (Rdz 1, 26 – 27)

Fragment ten przedstawia człowieka jako „obraz Boży”, „podobieństwo Boże”. Co oznacza słowo „obraz”? Należy stwierdzić, że nie oznacza ono „duplikatu” ani „repliki”; odpowiednikiem dla słowa „obraz” w tym kontekście jest „zgodność” lub „refleksja”. Osoba ludzka na mocy stworzenia posiada zdolność reflektowania Boga na poziomie stworzeń, gdyż jako jedyny byt został obdarzony przez Stwórcę zdolnością racjonalnej transcendencji oraz wolnej woli. Dzięki tym przymiotom, człowiek pozostaje w relacji do Boga jako bliski, wolny i odpowiedzialny podmiot działania³.

Osoba ludzka jako stworzenie Boże jest inteligencją szukającą prawdy o świecie i samej sobie, świadomą i odpowiedzialną, dążącą do dobra zgodnie z możliwościami swojej wolnej woli. Nie można więc jej sprowadzać jedynie do płaszczyzny ogólnej ewolucji materii i bytu wyłącznie fizycznego⁴.

2 Por. S. Leone, S. Privitera, *Bioetica*, w: *Dizionario di bioetica*, red. S. Leone i S. Privitera, Palermo 1994, s. 91.

3 Por. P. K. Jewett, *Man as Male and Female*, William B. Eardmans Publishing Grand Rapids 1976, s. 21.

4 Por. Ks. W. Gubala, *Chrześcijańska koncepcja człowieka jako podstawa etyki lekarskiej*, w: *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*, t. XXXIV, z. 3, 1987, s. 66–67.